

1 ובוּעַל בְּעִילַת מִצְוָה קודם הקבורה, וּפִרְשׁ מַאֲשֵׁתוֹ, שלא לבוא
 2 עליה יותר, ומיד קוברים את המת. וְנוֹהֵג תַּחֲלִילָה שְׂבַעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה
 3 לפי שבשעת החופה כבר חלה עליו שמחת הנישואין, והרי היא
 4 כרגל הדוחה את האבילות, וְאַחֵר כִּךְ נֹהֵג שְׂבַעַת יְמֵי אֲבִילוֹת. וזהו
 5 האונס ששנינו בברייתא הראשונה, שמחמתו התירו לישא אף
 6 ביום שני, וכגון שמת אבי החתן או אם הכלה ביום שני, ולפיכך
 7 התירו חכמים לישא בו ביום קודם הקבורה, כדי שלא יצטרך
 8 להתאבל תחילה שבעה ימים, ותיפסד סעודתו.
 9 הגמרא מביאה את המשך הברייתא: וְכָל אוֹתָן הַיָּמִים – ימי
 10 המשתה וימי האבלות שאחריהם, החתן אסור בתשמיש המטה,
 11 לפיכך אסורים החתן והכלה להתייחד, אלא הוא יֵשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים
 12 וְהִיא יֵשֵׁנָה בֵּין הַנְּשִׁים, שמה יגבר יצרור עליו ויבעלנה.
 13 מוסיפה הברייתא דין נוסף: אף שסתם אכלה אסורה להתקשט,
 14 מכל מקום בכלה התירו כדי שלא תתגנה על בעלה, ולפיכך אֵין
 15 מוֹנְעִין תְּכַשְׂטִין – מיני קישוט ותמרוקין מן הַכֶּלֶה כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם
 16 של אבלות, וכל שכן לאחר שלושים יום.
 17 הגמרא חוזרת לדון במה ששנינו בברייתא שדוחים את הקבורה
 18 עד אחר החופה. אומרת הגמרא: וְלֹא התירו להקדים את החופה
 19 וימי המשתה לקבורה ולאבלות, אלא דִּן קָא אִם מֵת אָבִיו שֶׁל הַחֵתָן,
 20 או שמתה אִמָּה שֶׁל הַכֶּלֶה, דְּלִיבָא אִינִישׁ דְּפָרַח לָהּ – שאין מי
 21 שיטרח להכין מחדש את המאכלים או התכשיטין שיתקלקלו, כיון
 22 שאביו של החתן הוא הטורח בענין הסעודה ואמה של כלה היא
 23 הטורחת בענין התכשיטין. אֲכָל אִיפְכָא – אך אם אירע בהיפך,
 24 שמתה אמו של החתן או אביה של הכלה, לֹא התירו לנהוג כן,
 25 אלא קוברים תחילה את המת, ונוהגים שבעה ימי אבלות, ואחר
 26 כך נישאים.
 27 הגמרא מבארת באלו אופנים התירו לדחות את הקבורה
 28 והאבלות: אֲמַר רַבְּרִי בְּרַב פָּפָא, אֲמַר רַב חֲסִדָּא, לֹא שָׁנוּ בברייתא
 29 שמקדימים את הנישואין כדי שלא יתקלקל הבשר, אֲלֵא באופן
 30 שְׂכַבְרָתָן מִיָּם עַל גְּבִי בְּשָׂרָה, ושבו אינו ראוי למכרו בחנות, אֲכָל
 31 אם עדיין לֹא נָתַן מִיָּם עַל גְּבִי בְּשָׂרָה, מוֹדֵבִין – יכול למכרו בחנות
 32 ואין כאן הפסד ממון, ולפיכך תחילה נוהג שבעה ימי אבלות ואחר
 33 כך נושא, שלא התירו חכמים להקדים את הנישואין לאבלות אלא
 34 אם יש הפסד ממון. וְכַבְרֵךְ – בעיר גדולה שמצויים בה
 35 הרבה אנשים, והרבה קונים בשר, אִף עַל פִּי שְׁנֵתָן מִיָּם עַל גְּבִי בְּשָׂרָה,
 36 מוֹדֵבִין – יכול הוא למכרו בזמן קצר קודם שיתקלקל. אֲמַר רַב פָּפָא,
 37 וְכַבְרֵךְ – מקום קטן שלא מצויים בו הרבה אנשים, אִף עַל פִּי שְׁלֹא
 38 נָתַן מִיָּם עַל גְּבִי בְּשָׂרָה, לֹא מוֹדֵבִין – אינו יכול למכרו קודם
 39 שיתקלקל, כיון שמועטים הקונים וחולף זמן רב עד שקונים בשר.
 40 מקשה הגמרא: כיון שבעיר גדולה תמיד ניתן למכור את הבשר,
 41 ואילו בעיר קטנה תמיד לא ניתן למכרו, וְאֵלָּא דְּרַב חֲסִדָּא – דין
 42 זה שאמר רב חסדא, שיש חילוק בין נתן מים על גבי בשר לבין לא
 43 נתן, הִכִּי מְשַׁכַּח לָהּ – באיזה מקום הוא שייך. מתרצת הגמרא:
 44 אֲמַר רַב אֲשִׁי, גִּזְזוּ מִתָּא מְחִסְיָא, שהוא מקום בינוני, מְפָקָא מִכְרֵךְ
 45 וּמְפָקָא מִכְפֵּר – שיצאה מכלל 'כרך', שזו עיר גדולה, ויצאה מכלל
 46 'כפר', שהוא מקום קטן, אלא היא בינונית, ובמקום כזה וכדומה
 47 לו, אם נתן מים על גבי בשר לא יוכל למכרו, ומותר לישא לפני
 48 הקבורה, ואם עדיין לא נתן מים יוכל למכור את הבשר, ואין
 49 לדחות את האבלות.

50 הגמרא מסייעת לדברי רב חסדא: תִּנְיָא בברייתא בְּוֹתִיָּה דְּרַב
 51 חֲסִדָּא, הֲרִי שְׁהִי פִתּוּ אִפְּוִיה וְנִכְחָו מִכּוּחַ וְיִינוּ מוֹזֵג, וְנָתַן מִיָּם עַל
 52 גְּבִי בְּשָׂרָה, וְמֵת אָבִיו שֶׁל חֵתָן או אִמָּה שֶׁל כֶּלֶה, מְכַנְסִין אֶת הַמֵּת
 53 לְחֹדֶר וְאֶת הַחֵתָן וְאֶת הַכֶּלֶה לַחֹפֶה, ובוּעַל בְּעִילַת מִצְוָה וּפִרְשׁ.
 54 וְנוֹהֵג שְׂבַעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה, וְאַחֵר כִּךְ נֹהֵג שְׂבַעַת יְמֵי אֲבִילוֹת. הרי
 55 מפורש בדברי רב חסדא, שאין מקדימין את הנישואין אלא אם
 56 נתן מים על גבי בשר.
 57 הגמרא מביאה את המשך הברייתא: וְכָל אוֹתָן הַיָּמִים – ימי
 58 המשתה וימי האבלות, הוא יֵשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים וְהִיא יֵשֵׁנָה בֵּין
 59 הַנְּשִׁים, שכיון שהם אסורים בתשמיש המטה אסור עליהם חכמים
 60 להתייחד. וְכֵן מִי שְׁפִירָקָה אִשְׁתּוֹ נָדָה בשעה שנכנסה לחופה, אסור
 61 להתייחד עמה, אלא הוא יֵשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים וְהִיא יֵשֵׁנָה בֵּין הַנְּשִׁים.
 62 דין נוסף: וְאֵין מוֹנְעִין תְּכַשְׂטִין מן הַכֶּלֶה כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם. מסיימת
 63 הברייתא ואומרת: בֵּין כִּךְ – בין אם היה אונס שמת אביו של חתן
 64 והוצרך להקדים את הנישואין, וְכֵן כִּךְ – ובין אם לא היה אונס
 65 אלא נשא ביום רביעי כתקנת משנתנו, בכל אופן לֹא יִבְעוֹל לֹא
 66 בְּעֵרֵב שָׁבַת – ליל שבת, וְלֹא בְּמוֹצָאֵי שָׁבַת, כטעם שיבואר להלן
 67 (ה).
 68 הגמרא מבארת את הברייתא: אֲמַר רַב בברייתא, הוא יֵשֵׁן בֵּין
 69 הָאֲנָשִׁים וְהִיא יֵשֵׁנָה בֵּין הַנְּשִׁים, והיינו כיון שאף בימי השמחה
 70 הדוחים את ימי האבלות אסור האבל בתשמיש המטה, ודין זה
 71 מְפִיעַ לִיה לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אִף עַל פִּי שְׂאֲמָרוּ חכמים
 72 שאין אֲבִילוֹת נוהגת בְּמוֹעֵד, אֲכָל דְּכָרִים שֶׁל צִינְעָא נֹהֵג האבל,
 73 כלומר, עליו לנהוג אבלות בדברים שאין ניכר לבריות שהוא
 74 אבל, כגון תשמיש המטה, ולכן אף בשבעת ימי המשתה שהם
 75 כמועד לענין האבלות אסור האבל בתשמיש המטה, ואסורוהו
 76 חכמים ביחוד.
 77 הגמרא ממשיכה לברר את דיני הברייתא: דְּרִשׁ רַב יוֹסֵף בְּרִיָּה
 78 וְ– בְּנוֹ דְּרַבָּא, מְשַׁמֵּיה – משמו) דְּרַבָּא, לֹא שָׁנוּ בברייתא שאסורים
 79 להתייחד, אֲלֵא באופן שְׂעֵדִין לֹא כָּעַל, לפי שיצרו תוקפו וחששו
 80 חכמים שאם יתייחדו, יעבור ויבעל. אֲכָל אם כבר כָּעַל פעם אחת,
 81 אִשְׁתּוֹ יֵשֵׁנָה עִמּוֹ.
 82 הגמרא סברה שדברי רב יוסף נאמרו על איסור יחוד שמחמת
 83 אבלות, ולפיכך מקשה הגמרא: וְהָא הָבָא דְּכַבְלָא עֲסָקִין – הרי
 84 הברייתא עוסקת באופן שכבר בעל, וכמו ששנינו שקודם קבורת
 85 המת 'בוּעַל בְּעִילַת מִצְוָה וּפִרְשׁ', וְאִף עַל פִּי כֵן קִתְּנֵי בברייתא
 86 ש'הוא יֵשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים וְהִיא יֵשֵׁנָה בֵּין הַנְּשִׁים', ומוכח שאסורים
 87 ביחוד. מתרצת הגמרא: כִּי קָאָמַר – מה שאמר רב יוסף שאחר
 88 הבעילה הם מותרים ביחוד, היינו אִפְּרִקָה אִשְׁתּוֹ נָדָה האמור
 89 בברייתא, שמה ששנינו בברייתא שאסור להתייחד עם אשתו נדה,
 90 היינו קודם בעילה ראשונה, אבל לאחר מכן אין חוששים שיעבור
 91 ויבעול כיון שיש בכך איסור כרת, ובודאי יזהר. אבל לגבי איסור
 92 אבלות חששו חכמים שיגבר יצור אף שכבר בעל פעם אחת,
 93 ואסרום ביחוד.
 94 מקשה הגמרא: הָא – הרי לשון 'וכן' מי שפרסה אשתו נדה קִתְּנֵי
 95 בברייתא, ומלשון 'וכן' משמע שדין נדה שזה לדין אבלות, וכשם
 96 שאבל אסור ביחוד אף שכבר בעל, כך באשה נדה יש לאסור יחוד
 97 אף אחר שבעל.

כתובות דף ד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קעט

תמחה הגמרא: **הא לשון 'וכן' קתני** בברייתא לגבי אבלות הבעל, ומשמע שדין אבלותו שוה לדין אבלות האשה, שבוה ודאי אין איסור יחוד, וכמו שהוכח לעיל. מתרצת הגמרא: **כי קתני 'וכן'**, אין זה לכל דבר, אלא **אפילו ואפריפוס**, שהם אסורים עליה בין כשהיא אבלה ובין כשבעלה אבל.

ממשיכה הגמרא ומקשה: איך יתכן להוסיף בדברי הברייתא שבזמן אבלותו אסור להתייחד עמה, **והא לשון 'נוהגת עמו אבלות'** קתני בברייתא לגבי הזמן שהוא אבל, **מאי לאו** – האם אין הכוונה שהיא **עמו בפתח**, כלומר, שכופה מטה במקום שהיא נמצאת, והיינו בחדרו, וישנה שם עם בעלה, ומוכח שאף כשהבעל אבל לא אסרו עליו יחוד.

מתרצת הגמרא: **לא** – אין הכוונה שהיא עמו במטה, ומותרת ביחוד, אלא **עמו בפני**, ובאה הברייתא לחדש שרק כשהיא עמו בבית עליה לנהוג אבילות עם בעלה, וזהו **כדאמר ליה רב לחייא ברית** – כמו שאמר רב לבנו חייא, כשמת חמיו של חייא, **באפה נהוג אבילותא** – בפני אשתך נהוג במנהגי אבלות, אך **דלא באפה לא נהוג אבילותא** – שלא בפניה אינך צריך לנהוג במנהגי אבלות. והטעם בכך, לפי שדין אבלות הבעל עם אשתו והאשה עם בעלה הוא רק משום כבוד האבל, וכבוד זה שייך רק בפניו, וזו גם כוונת הברייתא בלשון 'עמו'.

הגמרא חוזרת לקושיא שבראש העמוד, שלגבי יחוד החמירו באבלות יותר מבגדה, ואסרו על האבל להתייחד אף אחר שבעל, על אף שיחוד נדה מותר. ואילו במזיגת הכוס החמירו בגדה יותר ואסרו זאת, ובאבל התירו. ולעיל תירצה הגמרא שיש לחלק בין אבלות הבעל לאבלות האשה, עתה מתרצת הגמרא באופן אחר.

מתרצת הגמרא: **רב אשי אמר**, מי קמדימית אבילותא דהבא לאבילותא דעלמא – וכי אתה מדימה אבלות של חתן לאבלות של סתם אדם, הלא יש לחלק ביניהם, **דאבילותא דעלמא**, של מי שאינו חתן, **חמיר ולא אתי לזולזלי ביה** – חמורה היא בעיני האבל ואין חשש שיבא לזלזל בה, ולפיכך התירו בו מזיגת הכוס, אבל אבילות דהבא, של חתן, **בין דאקילו ביה רבנן** – לפי שהקילו בה חכמים, וכפי שיבואר להלן, יש לחשוש שמתוך קולא זו **אתי לזולזלי ביה** – יבואו לזלזל בה אף בדברים אחרים שלא הותרו, ולפיכך החמירו ואסרו עליהם להתייחד.

מבררת הגמרא: **מאי** – מה היא הקולא שהקילו באבלותו של החתן, **אילימא** – אם תאמר שהקולא היא מה דקתני בברייתא (ע"א) שקודם הקבורה **פועל בעילת מצוה ופזרש**, זו אינה נחשבת קולא, שכן **התם** מותר לו מעיקר הדין לבעול, **משום** דקודם הקבורה עדיין **לא חל עליו אבילות**, שאין אבלות חלה בשעת המיתה אלא בזמן מאוחר יותר, **אי לשיטת רבי אליעזר (מריק כו.)** לא חלה אבילות עד שייצא המת מפתח הבית, **ואי לרבי יהושע (שם)** לא חלה אבילות עד שישפכם הגולל – עד שיכסו את ארונו של המת בכיסויו. ואם כן, בזמן שרק הכניסו את המת לחדר לדברי הכל לא חלה עדיין האבלות, ומעיקר הדין הוא מותר בתשמיש המטה, ואין זו קולא. מסיקה הגמרא: **אלא הקולא היא**, מה דקתני בברייתא שהקילו עליו חכמים שנהוג תחילה **שבעת ימי המשקחה**, ואחר כך **נהוג שבעת ימי אבילות**.

הגמרא עוברת לדון בענין בעילת בתולה בשבת או במוצאי שבת: **אמר רב ברייתא (לעיל ד.)** **בין כך** – בין אם היה אונס שמת אביו של חתן והוצרך להקדים את הנישואין, **ובין כך** – ובין אם לא היה אונס אלא נשא ביום רביעי בתקנת משנתו, מכל מקום **לא יבעול בעילה ראשונה לא בערב שבת ו-ליל שבת ולא במוצאי שבת**. מבררת הגמרא דין זה: **בשלא בערב שבת לא יבעול משום** שבבעילתו עושה חבורה בגוף האשה, ויש בעשיית חבורה משום עשיית מלאכה. **אלא במוצאי שבת אמאי לא** – מדוע לא יבעול.

מבארת הגמרא: **אמר רבי יודא**, האיסור לבעול במוצאי שבת הוא

מתרצת הגמרא: **הכי קאמר**, כמו שמצינו איסור יחוד באבל אפילו אחר בעילה ראשונה, **וכן מי שפירקה אשתו נדה ועדיין לא בעל בעילה ראשונה**, הוא **ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים**. ולשון 'וכן' ששנינו בברייתא, אינה באה להשוות את כל פרטי הדינים של אבל לנדה, אלא רק לענין איסור יחוד, אך שונים הם בכך שאבל אסור להתייחד אף אם בעל, ואילו בגדה האיסור הוא רק כשלא בעל.

הגמרא מבררת מה החילוק בין יחוד של אבל ליחוד עם הנדה. מקשה הגמרא: איך שהחמירו על האבל ואסרנו עליו להתייחד אף אחר שבעל, ואילו בגדה הקלנו יותר והתירו להם להתייחד לאחר בעילה ראשונה, **למימרא** – יש להוכיח לכאורה דאבילות קילא ליה מנדה – שאיסור אבלות קל בעיני האדם מאיסור נדה, ולכן באבלות חששו יותר חכמים שיבא לידי עבירה, ואסרו עליו את היחוד, ואילו בגדה סמכו על כך שהאדם עצמו יזהר מלעבור איסור, אף אם יתייחד עם אשתו. והרי אם כן קשה, **האמר רבי יצחק בר חנינא**, **אמר רב הונא**, על המשנה להלן (טז) המונה את המלאכות שהאשה עושה לבעלה, **כל אותן מלאכות שאשה עושה לבעלה, אף הגדה עושה לבעלה**, חוץ ממזיגת הכוס – להושיט לו כוס של יין, והצעת סדיניו על המטה בפניו, והרחצת פניו ידיו ורגליו, אף אם אינה נוגעת בו בידיה, כיון שבמלאכות אלו יש חיבה יתירה וחששו חכמים שאם תעשה לו כן יבואו לידי עבירה. ואילו גבי אבילות תניא בברייתא: **אף על פי שאמרו חכמים שאין אדם רשאי לבוא את אשתו בזמן אבלותה להיות בוחלת – צובעת סביב עיניה נלוי, ולחיות פוקעת** – שמה סומק המאדים את הפנים, לפי שבימי אבלותה אסורה להתקשט, אך **באמת אפרו** – כך היא ההלכה, שאף בזמן אבלותה מוזגת לו את הכוס והמצעת לו את המטה, ומכאן שדין ורגליו. ומכאן שאיסור האבלות חמור בעיניו יותר מאיסור נדה, שהרי בגדה אסרו מזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו מחשש שיבואו לידי עבירה, ואילו באבלות התירו.

מתרצת הגמרא: **לא קשיא** – אין סתירה בין הדינים, אלא יש חילוק בין האבילות, **באן** – מה שאסרה עליו הברייתא להתייחד עם אשתו, היינו באבילות דידה – שהבעל אבל על אחד מקרוביו, שבוה יש חשש שאם יתייחדו יגבר עליו יצרו ויבואו לידי עבירה, **ובאן** – מה ששנינו שבזמן אבלות מותרת למזוג לו את הכוס, היינו באבילות דידה – שהאשה אבילה, ובאופן זה אם כבר בעל פעם אחת, לא חששו חכמים שישוב לבא עליה, שכן גם אם יגבר עליו יצרו, היא לא תשמע לו.

מקשה הגמרא: איך יתכן לפרש שאיסור היחוד ששנינו בברייתא הוא רק באבלות שלו, **והא ימת אביו של חתן או אמה של בלה' קתני** בברייתא, הרי שהברייתא עוסקת גם באבלות שלה, ואף בזה אסרום ביחוד. מתרצת הגמרא: **כי קתני בברייתא 'אמה של בלה'**, היינו **אשארא** – על שאר הדינים המנויים בברייתא, שמכניסים את המת לחדר ואת החתן והכלה לחופה, אך איסור יחוד אינו אלא כאשר מת אביו של חתן, והוא האבל.

הגמרא מקשה מברייתא על מה שהסקנו, שאם הבעל אבל יש איסור יחוד. מקשה הגמרא: **ומי שאני** – וכי יש שינוי וחילוק בין אבילות דידה – שלו לאבילות דידה – שלה, **והתניא בברייתא, מי שמת חמיו או חמותו, ואשתו אבילה, אינו יכול לבוא את אשתו להיות בוחלת ולחיות פוקעת, ולא זו בלבד, אלא אף הוא פוקע את מפתו בדרך האבנים ונהוג עמה מנהגי אבילות, וכן היא – האשה, שמת חמיה או חמותה, אינה רשאית להיות בוחלת ולחיות פוקעת, אלא פוקע מפתה ונוהגת עמו ו-עם בעלה אבילות. ומכך שלא מנתה הברייתא בכלל האיסורים כשהבעל אבל את האיסור להתייחד עם אשתו, מוכח שאין איסור בדבר, ואין חילוק בין אבילות הבעל לבין אבילות האשה.**

מתרצת הגמרא: **תני** – אכן יש להוסיף בדברי הברייתא שבאבילות דידה, הוא **ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים**, ואסורים ביחוד.